



## Oek de Jong

# Het stille van paarden

In de *Ilias* vertelt Homerus over paarden die huilen. Het zijn de paarden van Achilles, voor de strijdswagen gespannen, die huilen wanneer het tot hen is doorgedrongen dat hun wagenmenner Patroklos is gedood in de strijd voor de muren van Troje. In de vertaling van Imme Dros:

“Stokstijf bleven ze staan, als een standbeeld dat op de grafterp / staat van een dode, van een man of vrouw, even roerloos / stonden ze daar voor de stralend mooie strijddier, de hoofden / diep naar de aarde gebogen. Van hun oogleden gleden / steeds hete tranen op de grond neer terwijl ze rouwden / om het gemis van hun wagenmenner...”

Paarden huilen niet, voor zover ik heb kunnen nagaan. Maar dat de dichter paarden laat huilen en rouwen om de dood van hun menner geeft aan hoe hoog ze werden geschat, hoeveel indruk ze op mensen maakten met hun gevoeligheid. Tolstoj – een groot paardenliefhebber – omschreef een paard eens als een dier waarvan je verwacht dat het kan praten. In *Anna Karenina* geeft hij een ontroerende beschrijving van het renpaard van Wronski, dat tijdens een race ten val komt, zijn rug breekt en moet

worden afgemaakt – een dier waarvan je verwacht dat het kan praten en dat niet kan. Het paard is in deze scène haast een personage. Duizenden jaren hebben mensen met paarden geleefd. Mongoolse nomaden en Noord-Amerikaanse indianen sliepen op hun paarden als het moest en hun benen groeiden krom van het vele rijden. Eeuwenlang was elk leger afhankelijk van paarden. Eeuwenlang draafden paarden over de postwegen van Europa. Elke boer leefde met zijn paarden. Paarden trokken karren en koetsen. In elk dorp en elke stad hoorde je dagelijks de hoefslag van paarden, je zag ze, je rook ze – ze waren er altijd en overal. In mijn kinderjaren heb ik in de hooitijd nog gezien hoe de hooiwagens, getrokken door twee paarden, van het land kwamen, zacht schommelend, de paarden zwiepend met hun staarten om de horzels te verjagen. Een paard – dat was een enorme fysieke aanwezigheid. Ik hoor de zwaarbeladen wagens nog kraken, ik zie de paarden zich schrap zetten en in het tuig werpen om te gaan trekken, met een gewilligheid die, op een afstand van zoveel jaren, nog altijd imponeert. Ze deden het toch maar, altijd weer. Paarden zijn uit ons dagelijks leven verdwenen. Het grote, sterke, dampende, weldoorvoede of graat-

magere, opgewekt dravende of roerloos stilstaande paard is niet langer onder ons. In India lopen nog overal koeien over straat, ook in grote steden als Delhi, en daar gaat iets gemoedlijks en landelijks van uit. Een soortgelijke invloed moet de alomtegenwoordigheid van paarden in dorpen en steden vroeger hebben gehad. Ook de aanblik van het geduld, de gewilligheid en noeste werkkraft van paarden zal op mensen hebben ingewerkt.

Charlotte Dumas maakt furore met haar foto's en video's van paarden. Ze fotografeerde en filmde wilde mustangs op de prairies van Nevada, waar deze dieren tussen de trailers en bouwpakkehuizen van een rommelige nederzetting rondlopen, werkpaarden die boomstammen uit de Zweedse bossen slepen en inheemse paarden op afgelegen Japanse eilanden. In de VS maakte ze op de begraafplaats Arlington opnames van de witte en klassiek-Grieks aandoende paarden, die daar de wagens trekken waarmee gesneuveld militairen naar hun graf worden gebracht. Dumas' foto's van paarden zijn veelal portretten: je ziet individuen. Uit die foto's spreekt ook een intense aandacht voor het stille van paarden: het stille dat ze bij zich hebben omdat ze dier zijn én hun vermogen om lange tijd

stil te staan, alsof ze dromen, verzonken in het niets, met af en toe een zwiep van hun staart, een rilling van hun huid of een kleine hoofdbeweging. Ik geloof dat dat Dumas het meeste trekt: het roerloze of bijna roerloze paard. Op het eiland Yonaguni filmde ze een stilstaand veulen in de wind, hoog op de rotskust. Je kunt er minutenlang naar kijken. Alles wat je ziet wordt opeens belangrijk, tot in de kleinste details: de ruwe paardenvacht, de beweging van de manen in de wind, de blaadjes van de struik achter het paard.

### Het grote, sterke, dampende, weldoorvoede of graatmagere paard is niet langer onder ons.

In het dagelijks leven sta je zelden of nooit zo lang te kijken naar een dier. Maar de kunst, de esthetische kracht van het beeld en de intensiteit van de kunstenaar brengen je ertoe om het te doen. Minutenlang kijk je naar een veulen in de wind. Er gebeurt bijna niets. Je ziet het paard-zijn van het paard. Prachtig.

‘Charlotte Dumas. Het paard in de kalebas’, tot en met 25 november, Sieboldhuis, Leiden; sieboldhuis.org



Charlotte Dumas, 'Yonaguni', 2015 videostill, courtesy andriessie eyck galerie De video is te zien op <https://vimeo.com/169700289>